

Wytłaczanie

Wstęp – cel ćwiczenia

Celem ćwiczenia jest wyznaczenie wybranych parametrów procesu wytłaczania:

- charakteru płynięcia plastycznego metalu poprzez pomiar odkształceń w różnych punktach wzdłuż osi wytłoczki oraz wysokości występów na obrzeżu,
- wartości optymalnej siły docisku,
- wpływu geometrii narzędzi i siły docisku na wartość maksymalnej siły wytłaczania,
- wartości granicznego współczynnika wytłaczania.

<https://www.youtube.com/watch?v=2KZRQSI8GkQ>

<https://www.youtube.com/watch?v=ZGnlzelNlfU>

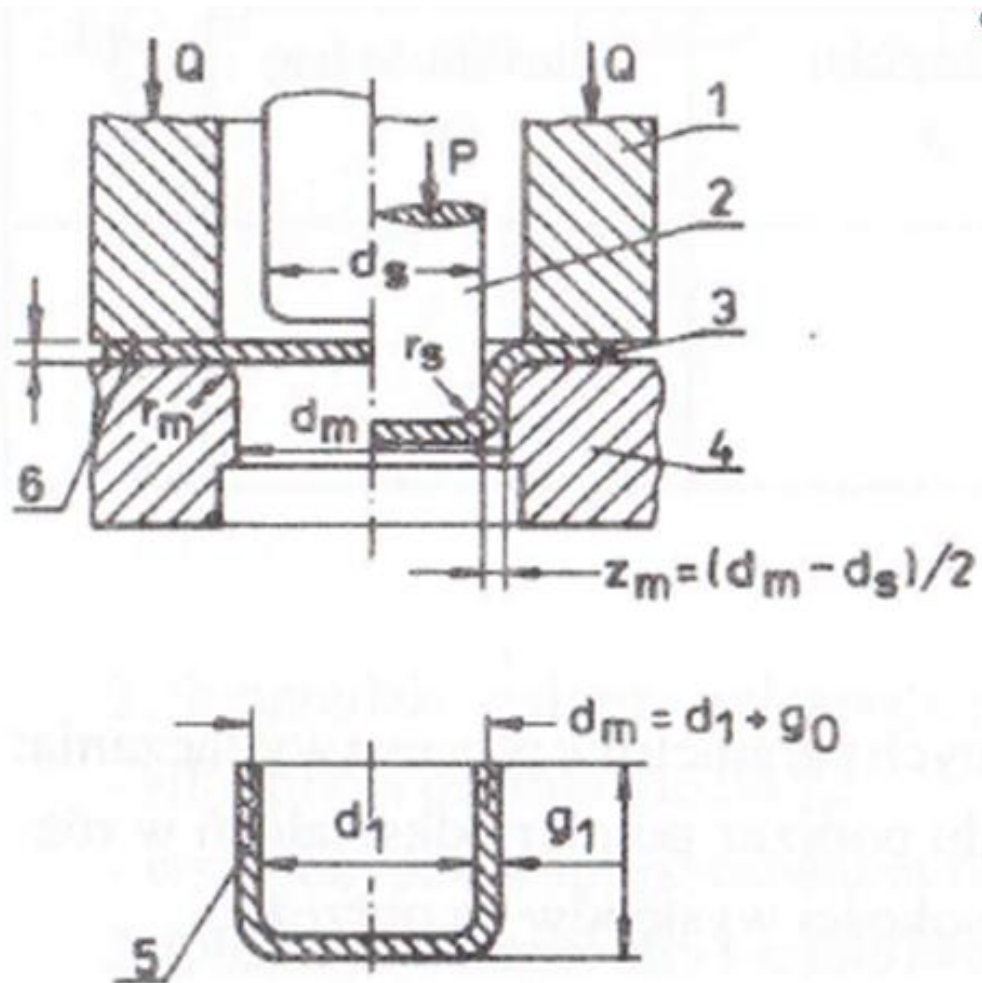

Definicja procesu, podział

W tłocznictwie cienkich blach duży udział ilościowy mają procesy ciągnięcia, do których zalicza się trzy operacje: wytłaczanie, przetłaczanie i wyciąganie. Wytłaczanie to proces, podczas którego zachodzi przekształcanie płaskiego wycinka blachy w wytłoczkę o powierzchni nierozwijalnej. Przetłaczanie polega na zwiększeniu wysokości wytłoczki kosztem zmniejszenia jej średnicy. Wyciąganie jest procesem, w którym następuje zwiększenie wysokości wytłoczki oraz zmniejszenie grubości jej ścianki bez wyraźnej zmiany średnicy wewnętrznej.

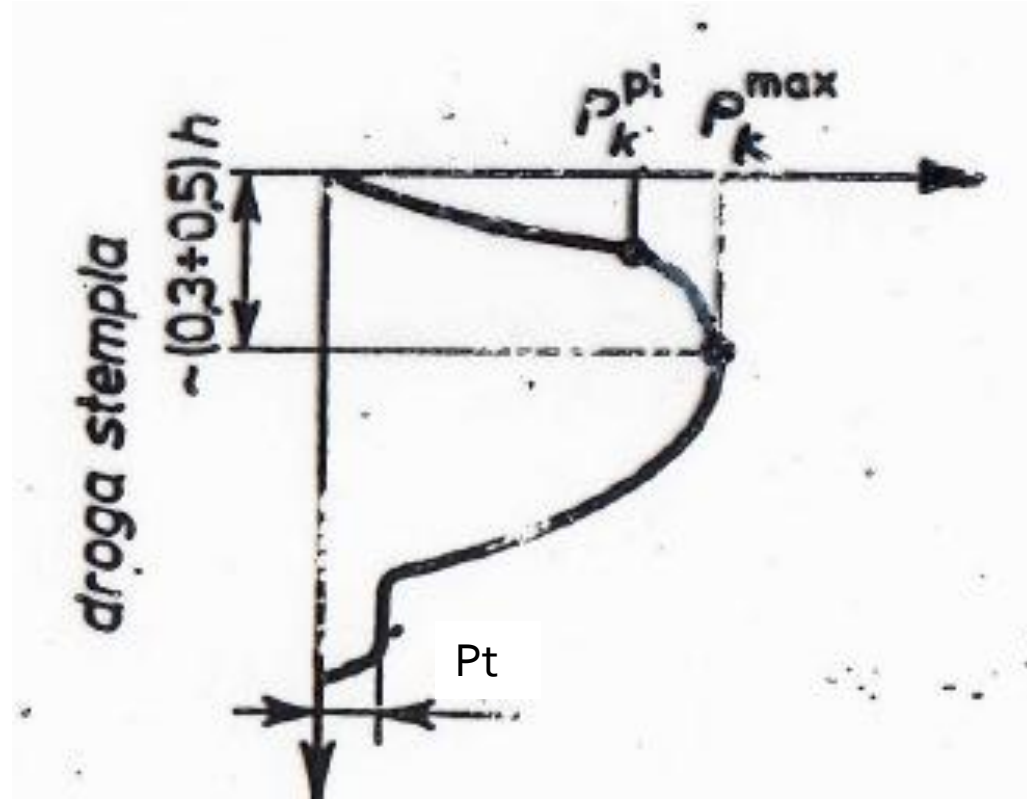

Schemat procesu

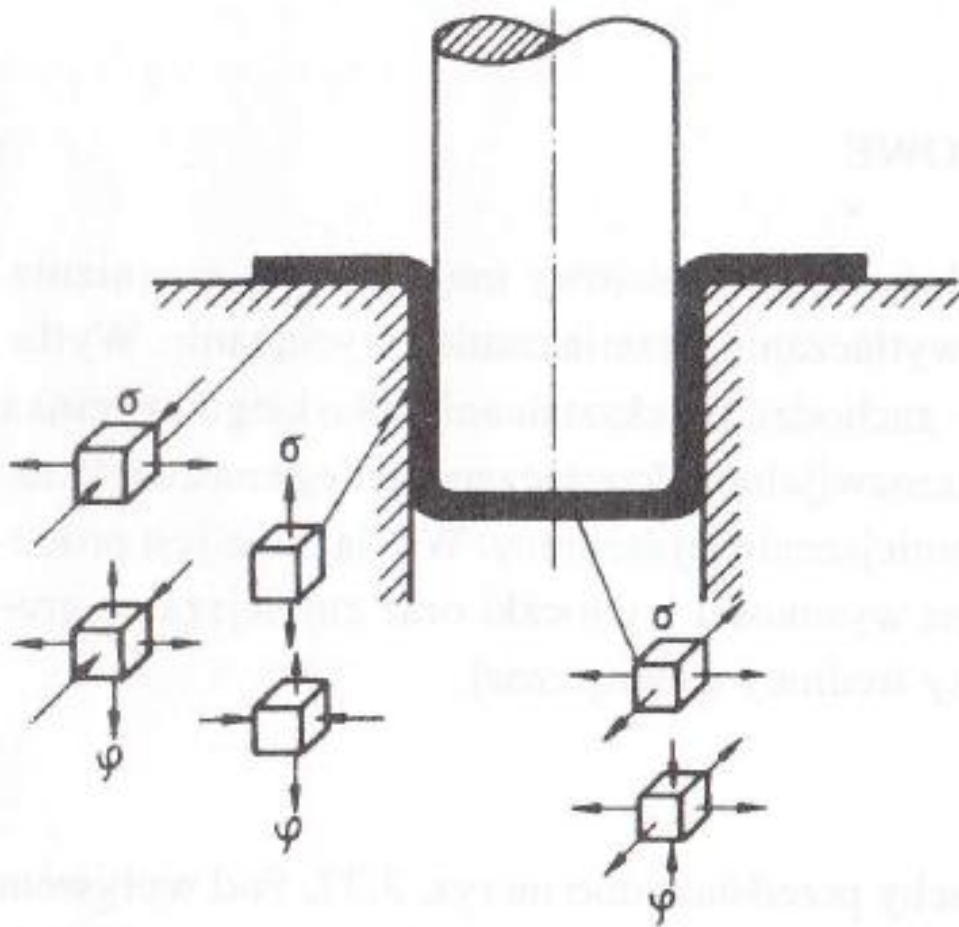

Rys. 3.27. Schemat procesu wylaczania i geometria narzēdzi: 1 - dociskacz, 2 - stempel, 3 - kołnier wylaczki, 4 - matryca, 5 - gotowa wylaczka, 6 - kręzek wyjściowy

Siła w funkcji przemieszczenia stempla

Stan naprężeń

Rys. 3.28. Stany naprężeń i odkształceń podczas wytłaczania

Dopuszczalna wartość odkształcenia materiału

$$m_1 = \frac{d_1}{D}$$

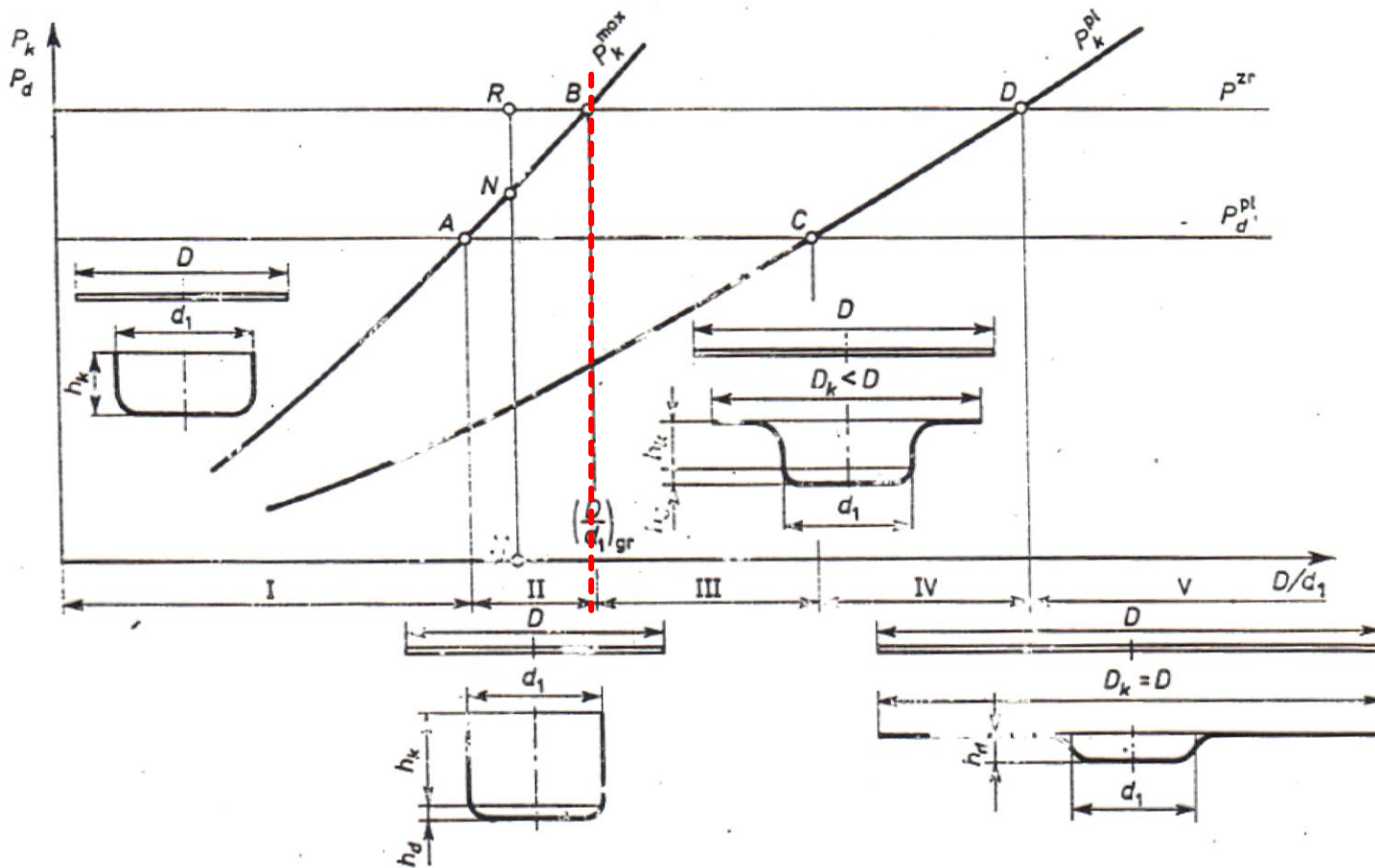
Współczynnik wytłaczania

$$\beta = \frac{1}{m_1} = \frac{D}{d_1}$$

Współczynnik odkształcenia

D-średnica wyjściowa blachy
 d_1 -średnica wytłoczki

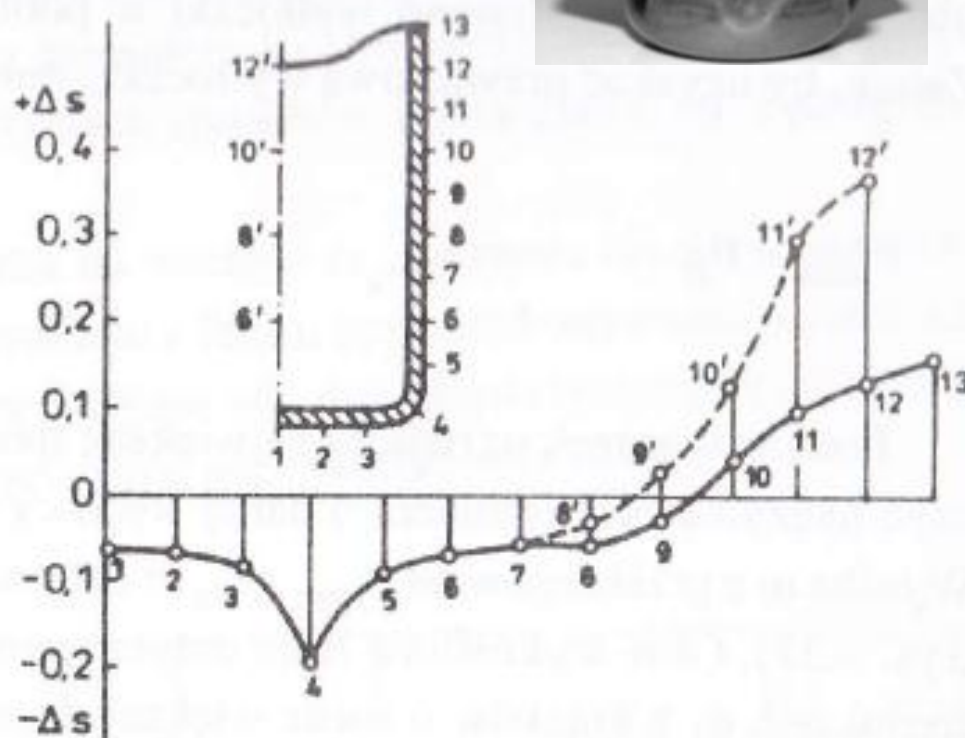
Przebieg procesu w zależności od wielkości współczynnika odkształcenia

Rys. 4.44. Przebiegi sił występujących w procesie wytłaczania w zależności od stosunku D/d_1 ($\beta_1 = \text{const}$)

Grubość ścianki

Rys. 3.30. Rozkład grubości ścianki wzdłuż tworzącej wytłoczki w różnych punktach obwodu

Wady wyrobów wytłaczanych

- Uchowatość (przyczyna: anizotropia płaska blachy)
- Oderwanie dna (przekroczenie siły zrywającej P_{zr})
- Pofałdowanie ścianki bocznej (zbyt mała siła docisku)

Zjawiska ograniczające

WARUNEK WYTŁACZANIA $P_K^{\max} < P^{ZR}$

ZWIĘKSZENIE SIŁY P^{ZR}

- a) Wykonanie odpowiednio małych promieni zaokrąglenia krawędzi stempla $r_s=4-6g$
- b) Zwiększenie tarcia między stemplem i kształtowaną blachą, co powoduje odciążenie niebezpiecznego przekroju wylóczki.

ZMNIJSZENIE SIŁY $P_K^{\max}$

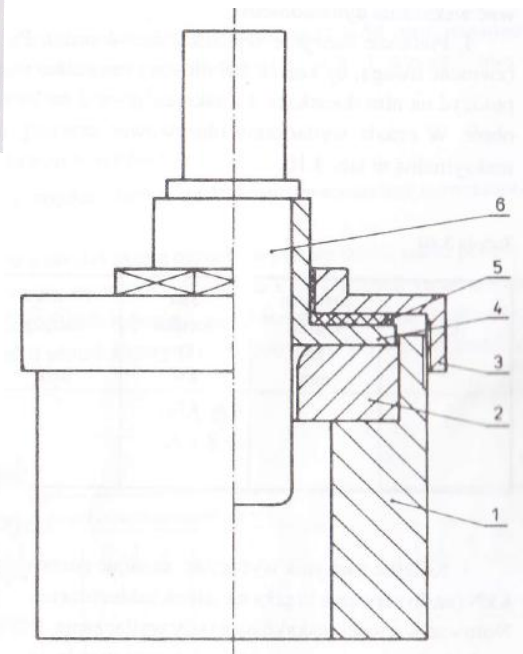
- a) Zaokrąglenie pierścienia ciągowego matrycy możliwie dużym promieniem $r_m \leq (5-10)g$, co zmniejsza pracę gięcia plastycznego oraz opory tarcia,
- b) Obniżenie oporów tarcia między blachą a powierzchniami roboczymi matrycy i dociskacza przez staranne wypolerowanie i odpowiednie smarowanie tych powierzchni,
- c) Ograniczenie do niezbędnego minimum nacisków wywieranych przez dociskacz.

Przebieg ćwiczenia

1. Umieścić w korpusie tłoczni matrycę o promieniu zaokrąglenia krawędzi $r_m = 4$ mm.
2. Przygotować krążek o średnicy $D = 52$ mm
3. Ustawić dynamometr maszyny wytrzymałościowej na zakres 40 kN, wyzerować wskazania dynamometru.
4. Pierwsze naczynie wylaczać bez docisku. Po ułożeniu krążka na matrycy (zwracać uwagę, by krążek był ułożony centralnie w stosunku do otworu matrycy) położyć na nim dociskacz 4 i nakręcić płytę 3 na korpus 1, wykonując tylko jeden obrót. W czasie wylaczania obserwować przebieg siły i zanotować jej wartość maksymalną w tab. 3.10.

Wylaczać naczynia z krążków o coraz większej średnicy od $D = 52$ mm do $D = 64$ mm. Notować wartość maksymalnej siły wylaczania P_{max} lub (w przypadku krążków o największej średnicy) wartość siły zrywającej. Wyniki notować w tab. 3.10.

Rys. 3.41 . Tłocznik laboratoryjny: 1 - korpus, 2 - matryca, 3 - płyta dociskająca, 4 - dociskacz, 5 - podkładka gumowa, 6 - stempel

Tabela z wynikami

Lp.	Średnica krążka D, mm	Siła docisku O, kN	Promień zaokrąglenia matrycy r _m , mm	Siła maksymalna P _{ma} , kN	Uwagi
1	52	0	4	28	Zaobserwowano pofałdowanie ścianki bocznej, brak docisku!
2	52	1	4	25	Dobra jakość ścianki, zaobserwowano uchwatość
3	54	1	4	28,2	Uchwatość
4	56	1	4	29,2	Uchwatość
5	62	1	4	35	Uchwatość
6	64	1	4	35,6 (siła zrywająca)	Oderwanie dna

Średnica wylęczonej d₁=31,80 mm

Materiał: stal DCo₄

Opracowanie wyników

2. Wykonać wykresy zależności maksymalnej siły wyłaczania $P_{\max}$ od:

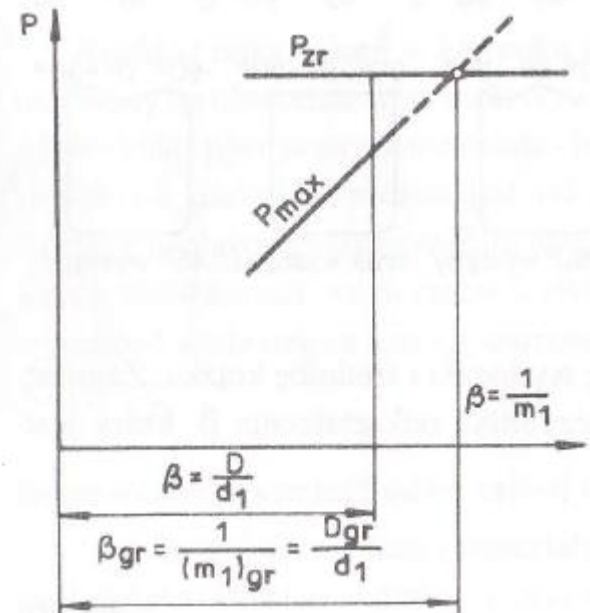
- wartości siły docisku Q ,
- wartości współczynnika odkształcenia β ,

3. Wyznaczyć wartość granicznego współczynnika odkształcenia β_{gr} :

- na podstawie wzoru (3.23),

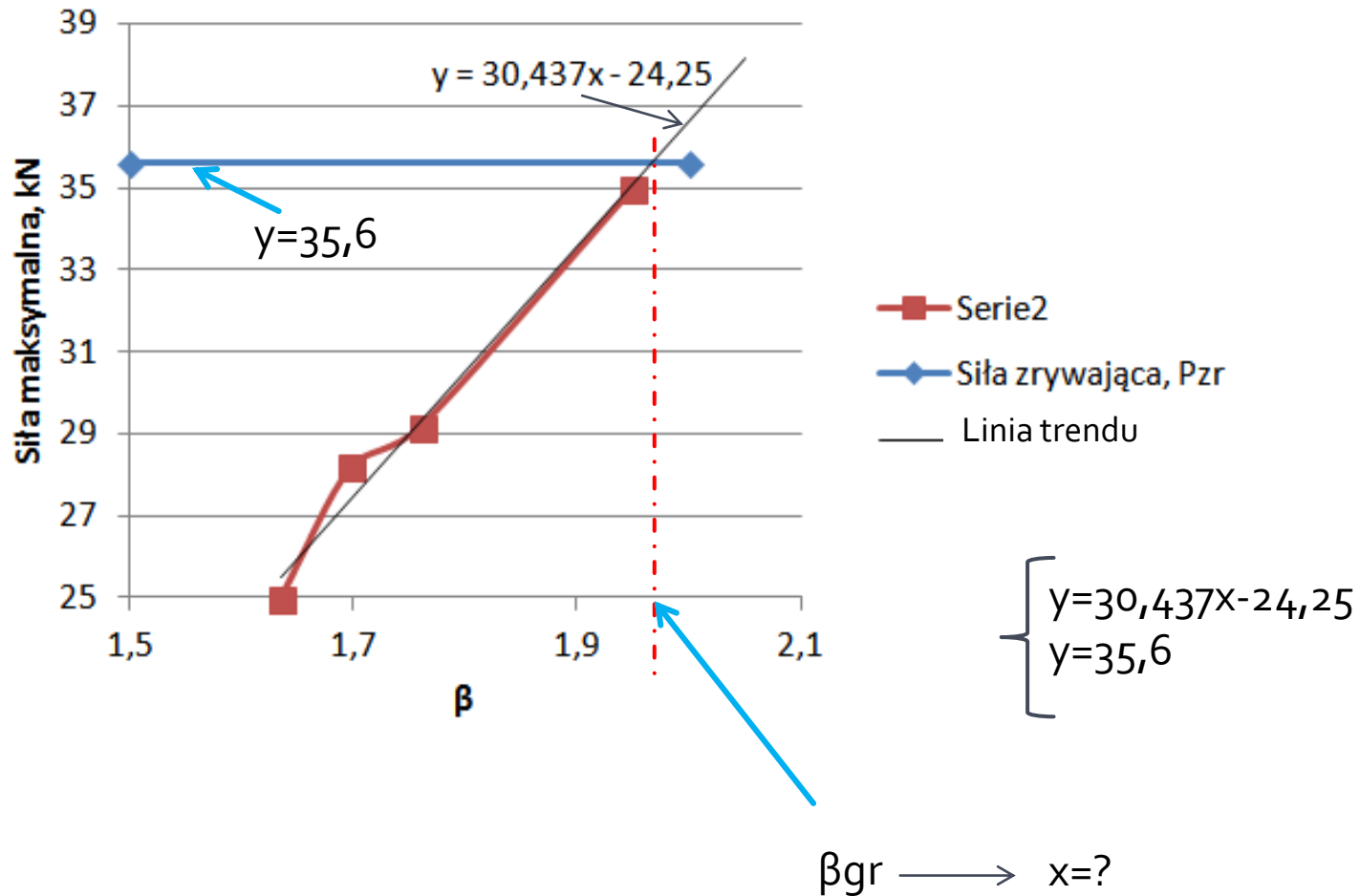
$$\beta = \frac{l}{m_1} = \frac{D}{d_1}$$

- metodą graficzną według schematu na rys. 3.32.

Rys. 3.32. Przebiegi sił $P_{\max}$ i P_{zr} w zależności od współczynnika odkształcenia β

Wyznaczanie β_{gr}

Literatura

1. F. Stachowicz, Obróbka Plastyczna Laboratorium, OW PRz, 2003
2. S. Erbel, K. Kuczyński, Z. Marciniak: Obróbka plastyczna. PWN, Warszawa 1981
3. M. Morawiecki, L. Sadok, E. Wosiek: Przeróbka plastyczna. Podstawy teoretyczne. Wyd. „Śląsk”, Katowice 1986
4. W. P. Romanowski: Poradnik obróbki plastycznej na zimno. WNT, Warszawa 1976
5. Z. Zimniak: System projektowania technologii trójwymiarowego tłoczenia blach. Projekty badawcze z zakresu przeróbki plastycznej, metaloznawstwa i technologii spiekowych. Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 1997

Pytania sprawdzające

1. Wyłaczanie, przetłaczanie, wyciąganie - definicje.
2. Schemat procesu wyłaczania.
3. Rozkład naprężeń i odkształceń w poszczególnych elementach wylóczki.
4. Zależność między siłą a przemieszczeniem stempla w wyłaczaniu.
5. Co to jest współczynnik odkształcenia i współczynnik wyłaczania?
6. Jakie są ograniczenia procesu wyłaczania – wady wyrobów wyłaczanych?
7. Podaj zależność między siłami w procesie a wielkością współczynnika odkształcenia.
8. Warunek wyłaczania.
9. Jak zwiększyć siłę zrywającą?
10. Jak zmniejszyć siłę maksymalną wyłaczania?
11. Wskaż miejsce w wylóczce w którym grubość ścianki jest najmniejsza.